

اقدام پژوهشی و اصول انجام آن در علوم سلامت

نویسندگان:

دکتر فاطمه حسینی

(استادیار دانشگاه علوم پزشکی همدان)

دکتر مهناز رخشا

(دانشیار دانشگاه علوم پزشکی شیراز)

حدیث السادات طباطبایی

(کارشناس ارشد پرستاری)

فرزانه مظفری

(کارشناس ارشد پرستاری)

عنوان و نام پدیدآور: اقدام پژوهشی و اصول انجام آن در علوم سلامت/ نویسندگان فاطمه محمدی... (و دیگران).

مشخصات نشر: تهران: نور دانش، ۱۳۹۷.

مشخصات ظاهری: ۷۴ ص: مسوره، جدول، نمودار.

شابک: ۹۷۸-۹۶۴-۴۱۳-۳۱۸-۳

وضعیت فهرست نویسی: فیا

یادداشت: نویسندگان فاطمه محمدی، مهناز رخشان، حدیث السادات طباطبایی، فرزانه مظفری.

موضوع: پرستاری - تحقیق - روششناسی

Nursing -- Research -- Methodology

موضوع: تحقیق عملی - روششناسی

Action research -- Methodology

شماره افزوده: محمدی، فاطمه، ۱۳۶۴ - (دکتر)

رشته بندی: RT ۸۱/۵/الف۷ ۱۳۹۷

ردیف: ۷۲۰۷۲/۶۱۰

شماره کتابشناسی: ۵۴۹۶۵۲۷

نام کتاب: اقدام پژوهشی و اصول انجام آن در علوم سلامت

مؤلفین: دکتر فاطمه محمدی، دکتر مهناز رخشان، حدیث السادات طباطبایی، فرزانه مظفری

ناشر: انتشارات نوردانش

نوبت چاپ: اول ۱۳۹۷

چاپ: پیدایش

صحافی: پیدایش

قیمت: ۱۴۸۰۰ تومان

تیراژ: ۱۰۰

شابک: ۹۷۸-۹۶۴-۴۱۳-۳۱۸-۳

فروش آنلاین: setadbook.ir

ایمیل: Info@noordanesh-pub.com

پیامگیر تلگرام: ۰۹۰۱-۹۲۸۶۶۲۶

انتشارات نوردانش

تهران: خیابان ۱۶ آذر - رویروی درب غربی دانشگاه تهران - پلاک ۲۴

شیراز: خیابان زند - رویروی بیمارستان شهید ققیی - ساختمان تارا - تلفن ۰۷۱-۳۲۳۵۴۲۱۳

صفحه	عنوان
۱۰	مقدمه و پیشینه کوتاه از توسعه اقدام پژوهی
۱۲	پیشینه کوتاه از توسعه اقدام پژوهی
۱۲	تعاریف اقدام پژوهشی چیست؟
۱۵	هدف از انجام اقدام پژوهی
۱۶	اهمیت اقدام پژوهشی در پرستاری
۱۷	فلسفه و جهان بینی ای که استفاده در تحقیقات پرستاری
۱۹	جهان بینی واکنشی
۱۹	جهان بینی عمل همزمان
۲۰	جهان بینی تعامل متقابل
۲۱	جهان بینی فلسفی در اقدام پژوهی
۲۲	پارادایم تحقیق اقدام پژوهشی
۲۴	ویژگی های کلیدی اقدام پژوهی
۲۹	متدولوژی های اقدام پژوهی
۳۰	گام های عملیاتی در اقدام پژوهی
۳۱	عوامل تأثیرگذار بر تحقیقات عملکردی چیست؟
۳۶	موقعیت نظری پژوهشگر در اقدام پژوهی
۳۶	شناساندن موضع فلسفی پژوهشگر

۳۶	مشکلات هستی‌شناسی
۳۷	مسائل معرفت‌شناختی
۳۷	انواع روش‌های جمع‌آوری اطلاعات جهت شناسایی مشکلات در اقدام پژوهی
۳۷	انواع مصاحبه فردی در روش تحقیق
۳۸	مصاحبه‌های بی‌ساختار
۴۰	مصاحبه نیمه‌ساختاریافته
۴۰	می‌توان ویژگی‌های زیر را برای این مصاحبه بر شمرد:
۴۱	مصاحبه ساختاریافته
۴۳	مصاحبه گروهی
۴۳	در تهیه مصاحبه گروهی باید به نکات زیر توجه داشت:
۴۴	مشاهده
۴۴	طرح‌های مشاهده کنترل نشده
۴۴	طرح‌های مشاهده کنترل شده
۴۵	طرح مشاهده مشارکتی
۴۵	طرح مشاهده غیرمشارکتی
۴۵	طرح مشاهده فردی
۴۵	طرح مشاهده گروهی
۴۶	طرح مشاهده رسمی و غیررسمی

۴۶	طرح مشاهده غیررسمی
۴۶	ملاحظات اجرایی در روش مشاهده
۴۸	محاسن روش مشاهده
۴۸	معایب روش مشاهده
۴۹	یادداشت‌برداری در عرصه
۴۹	نحوه برخورد و تحلیل داده‌ها
۴۹	رویکرد تحلیل محتوا کیفی
۵۱	رویکرد تحلیل محتوای قراردادی (ستی)
۵۳	صحت و استحکام داده‌های اقدام پژوهی
۵۶	اخلاق در اقدام پژوهی
۵۷	چالش‌ها و نقد اقدام پژوهی
۵۷	نمونه‌ای از تحقیقات انجام شده
۶۸	خلاصه پایانی کتاب
۷۱	منابع

مقدمه و پیشینه کوتاه از توسعه اقدام پژوهی

اقدام پژوهشی روشی است که معمولاً برای بهبود شرایط و شیوه‌های مختلف در طیفی از محیط‌های مراقبت‌های بهداشتی استفاده می‌شود. این روش شاغلین مراقبت‌های بهداشتی که تحقیقات سیستماتیک را به منظور کمک به بهبود عملکردشان انجام می‌دهند، شامل می‌شود؛ که به نوبه خود می‌تواند محیط کاری خودشان را محیط‌های کاری افرادی که بخشی از آن هستند یعنی مشتریان، بیماران و کاربران - را بهبود ببخشد. همان‌طور که پارکین (۲۰۰۹) آن را توصیف می‌کند، هدف از انجام اقدام پژوهشی، ایجاد تغییر در رابطه با موضوع خاص در محیط مراقبتی است. که از طریق مشاهده‌های طولانی مدت و ارتباطات مداوم با پرسنل ارائه دهنده خدمات انجام می‌شود. در اقدام پژوهی ارزیابی‌ها و قضاوت به طور غیر رسمی انجام می‌شوند. مع‌تقال توسعه و استفاده از طیف وسیعی از مهارت‌ها را برای دستیابی به اهدافشان نشان مانند برنامه‌ریزی دقیق، نظارت و گوش دادن دقیق، ارزیابی و انعکاس انتقادی به کار می‌برند.

میرا (۲۰۰۰) معتقد است که قدرت اقدام پژوهی، در تمرکز بر روی خلق راه‌حل‌هایی برای مشکلات عملی و توانمندسازی پرسنل شاغل در بخش مراقبت‌های بهداشتی از طریق مشارکت دادن آنها در تحقیق می‌باشد. میرا می‌گوید که شاغلین می‌توانند از خودشان که شغل خود را مورد پژوهش قرار دهند یا یک محقق بیرونی می‌تواند به شناسایی مشکل در بخش کاری پرداخته و راه‌حل‌های عملی را جستجو نماید و به طور سیستماتیک روند و نتایج تغییرات را نظاره‌ای نمود.

وایتهد و همکاران (۲۰۰۳) اشاره می‌کنند که مکان تحقیقات عملی در برنامه‌های ارتقاء سلامت، یک فعالیت مهم و در عین حال نسبتاً ناشناخته و دست کم گرفته شده است و نشان می‌دهد که این وضعیت، بسیاری از محققان ارتقای سلامت را از منابع ارزشمند برای مدیریت تغییرات موثر در عمل، محروم می‌سازد.

اکثر اقدام پژوهی در زمینه مراقبت‌های بهداشتی، در تیم‌های مشارکتی انجام می‌شوند. جامعه پژوهش ممکن است اعضا یک بخش عمومی یا بخش بیمارستانی و یا اعضای کلینیک مراقبت‌های بهداشتی را شامل شود. کاربران خدمات بهداشتی اغلب می‌توانند در یک اقدام پژوهی، مشارکت نمایند؛ در این روش، آنها همانند تحقیقات سنتی مورد بررسی قرار نمی‌گیرند. این امر ممکن است چند متخصص مراقبت‌های

بهداشتی مشغول به کار با یکدیگر در یک منطقه جغرافیایی را دربرگیرد. تیم‌های چند رشته‌ای اغلب می‌توانند درگیر این نوع تحقیق شوند (مثلاً کارکنان پزشکی که با تیم‌های مددکاری اجتماعی کار می‌کنند. پروژه‌های تحقیقات عملی ممکن است توسط اعضای یک یا دو نهاد آغاز و اجرا گردد، و اغلب می‌تواند یک تسهیل‌کننده خارجی را در بر گیرد. همه‌ی محققان شرکت کننده، در حالت ایده‌آل باید قبل از استفاده از یافته‌ها به منظور بهبود عملکرد خود یا اثربخشی سیستمی که در آن کار می‌کنند، در فرآیند جمع‌آوری داده‌ها، تجزیه و تحلیل داده‌ها، برنامه‌ریزی و اجرای اقدامات و اعتبارسنجی مدارک و بازتاب‌های انتقادی نقش داشته باشند.

هیوز (۲۰۰۸) یک استدلال قانع‌کننده برای انجام تحقیقات عملی در زمینه‌های بهداشت و درمان را ارائه می‌دهد به نقل از اعلام سازمان بهداشت جهانی (۱۹۴۶) «سلامتی وضعیتی از تندرستی کامل جسمی، روانی و اجتماعی و نه فقط فقدان بیماری یا ضعف می‌باشد»، هیوز تأکید می‌کند که سلامت ما به عنوان افراد و جوامع به عوامل محیطی، کیفیت روابط، باورها و نگرش‌های ما و همچنین عوامل بیولوژیکی-پزشک بستگی دارد، و بنابراین برای درک سلامتمان، ما باید خودمان را وابسته به عناصر انسانی و غیر انسانی ببینیم. هیوز می‌افزاید که شیوه‌ی جامع درک سلامت، از طریق نگاه کردن به ال‌فرز زمینه، با الگوی مشارکتی اقدام‌پژوهی هم‌خوانی دارد. از این رو مفهوم کلیدی اقدام‌پژوهی را به عنوان یک رویکرد مفید برای متخصصان مراقبت سلامت اینگونه خلاصه می‌کند:

"برای من این واقعاً یک تلاش برای زندگی، درک زندگی و ایجاد آنچه که من آن را دانش زندگی می‌نامم است - دانشی که برای کسانی که با آن‌ها کار می‌کنم و برای خودم معتبر می‌باشد."

این دانش زندگی چیست؟ همانطور که ریزون و برادبی (۲۰۰۶) توضیح می‌دهند، هدف اولیه اقدام‌پژوهی تولید دانش عملی است که برای مردم در هدایت زندگی، در دوره خودشان مفید می‌باشد. آنها معتقدند اقدام‌پژوهی در مورد تلاش برای دستیابی به نتایج عملی، همچنین در مورد «ایجاد اشکال جدیدی از درک است، عمل بدون بازتاب و درک، نابینا است، درست همان‌طور که تئوری بدون عمل بی‌معنی است» و ماهیت مشارکتی اقدام‌پژوهی آن را تنها با افراد و جوامع امکان‌پذیر می‌سازد؛ در شرایط ایده‌آل، تمام ذینفعان را هم در پرسش و هم در معنابخشیدن به اطلاعات پژوهش، و در فعالیت‌هایی که بر آن تمرکز دارند، در بر می‌گیرد. میر (۲۰۰۰) اقدام‌پژوهی را به عنوان فرایندی توصیف می‌کند که افراد و موقعیت‌های اجتماعی را دربرمی‌گیرد که هدف نهایی تغییر وضعیت موجود برای بهتر شدن را دارا می‌باشد.

در بخش‌های بعدی این کتاب، ما توسعه اقدام‌پژوهی را به عنوان روش‌شناسی در چند دهه گذشته دنبال می‌کنیم و سپس دیدگاه‌ها و مدل‌های مختلف ارائه شده توسط کارشناسان در این زمینه را در بیان

می‌کنیم. مدل‌ها و تعاریف مختلف اقدام پژوهشی مورد بررسی قرار می‌گیرند و تلاش می‌شود تا ویژگی‌های منحصر به فرد اقدام پژوهشی که آن را به یک روش جذاب برای تحقیقات حوزه سلامت تبدیل می‌نماید، بیان گردند. نمونه‌هایی از تحقیقات عملی انجام شده توسط متخصصین مراقبت‌های بهداشتی در طیف وسیعی از شرایط، در انتهای این کتاب ارائه خواهند شد.

پیشینه کوتاه از توسعه اقدام پژوهشی

صرف‌نظر از آن که آیا خواننده در اقدام پژوهشی یک تازه کار یا حرفه‌ای است، آگاهی از چگونگی توسعه اقدام پژوهشی به عنوان روشی برای انجام تحقیق در چند دهه گذشته، مفید خواهد بود. در این راستا، کرت لوین (۱۹۴۶)، که به طور گسترده در زمینه مسائل اجتماعی تحقیق کرده است، اغلب از اقدام پژوهشی به عنوان یک شاخص مهم به جهت توسعه و بهبود شرایط محیطی نام می‌برد. کار لوین توسط کارهای استفان کوری و دیگران در ایالات متحده آمریکا دنبال شد. آنها این روش را برای تحقیق بر روی موضوعات آموزشی مورد استفاده قرار دادند. در بریتانیا، طبق نظر هاپکینز (۲۰۰۲)، ریشه‌های اقدام پژوهشی را می‌توان به پروژه برنامه درسی علوم انسانی شورای مدارس (۱۹۷۷-۱۹۷۲) با تأکیدش بر روی یک برنامه آموزشی تجربی و تجدید مفهوم ساری برنامه درسی ردیابی کرد. شناخته‌شده‌ترین طرفدار اقدام پژوهشی در انگلستان، لارنس استون‌هاوس^۱ است که کار اصلی او (۱۹۷۵)، یعنی مقدمه‌ای بر تحقیق و توسعه برنامه درسی بود، این مطالعه نیز به اهمیت اقدام پژوهشی در توسعه و بهبود فعالیت‌های آموزشی و برنامه درسی افزود. همچنین محققان فعالیت‌های آموزشی در جاما الیوت (۱۹۹۱)، به نوبه خود بر اقدام پژوهشی در زمینه‌های سلامت تأثیر گذاشته‌اند.

تعاریف اقدام پژوهشی چیست؟

در این مرحله، بررسی برخی از تعاریف و مشاهدات دیگر اقدام پژوهشی به عنوان روش‌شناسی ارائه شده توسط نویسندگان مختلف، می‌تواند مفید باشد. اقدام پژوهشی را تحت عناوین متفاوت جستجوی مشارکتی، جستجوی عملیاتی، اقدام پژوهشی مشارکتی، اقدام پژوهشی مبتنی بر جامعه، تحقیق گروهی و جستجوی شرکت‌کنندگان می‌نامند (استروبرت). به علت استفاده از واژه‌های متفاوت، ارائه تعریف واحد برای این نوع تحقیق شده است بنابراین تعریف زیادی برای اقدام پژوهشی وجود دارد. بنابراین گرچه تعریف جهانی

¹ Lawrence Stenhouse